

Pankkisektorin vakavaraisuus ja kannattavuus paranivat vahvan tuloskehityksen myötä – luottoriskit kohonneet etenkin rakennus- ja kiinteistösektorin luotoissa

Sisällys

Lyhyesti	2
Pankkisektorin vakavaraisuus vahvistui	2
Pankkisektorin omien varojen ylijäämää kasvoi ja pankeilla on edelleen runsaasti pääomia vaatimuksiin nähden	4
Kotitalous-, yritys- sekä taloyhtiölainojen järjestämättömät saamiset kasvussa	5
Kotitalous- ja yritysluotoissa siirtymää korkeamman luottoriskin arvonalentumisluokkiin	8
Luottokannan laatu heikentynyt eniten rakentamis- ja kiinteistöaloilla, mutta luottoriskit alentuneet muutamalla merkittävällä toimialalla	10
Korkokate pankkisektorin merkittävin tuottoerä	12
Korkokatteen vahva nousu taittui vuoden viimeisellä neljänneksellä	13
Liiketulos kasvoi merkittävästi – käänne tapahtui loppuvuoden aikana	14
Kannattavuus eurooppalaista keskitasoa parempi	16
Suomen pankkisektorin maksuvalmius eurooppalaista keskitasoa vahvempi – likviditeettireservien supistuminen tasaantui loppuvuonna	17
Rahoitustaseen korkoriskeissä ei merkittäviä muutoksia	23
Markkinariskin pääomavaatimukset maltilliset	24

Kirjoittajat

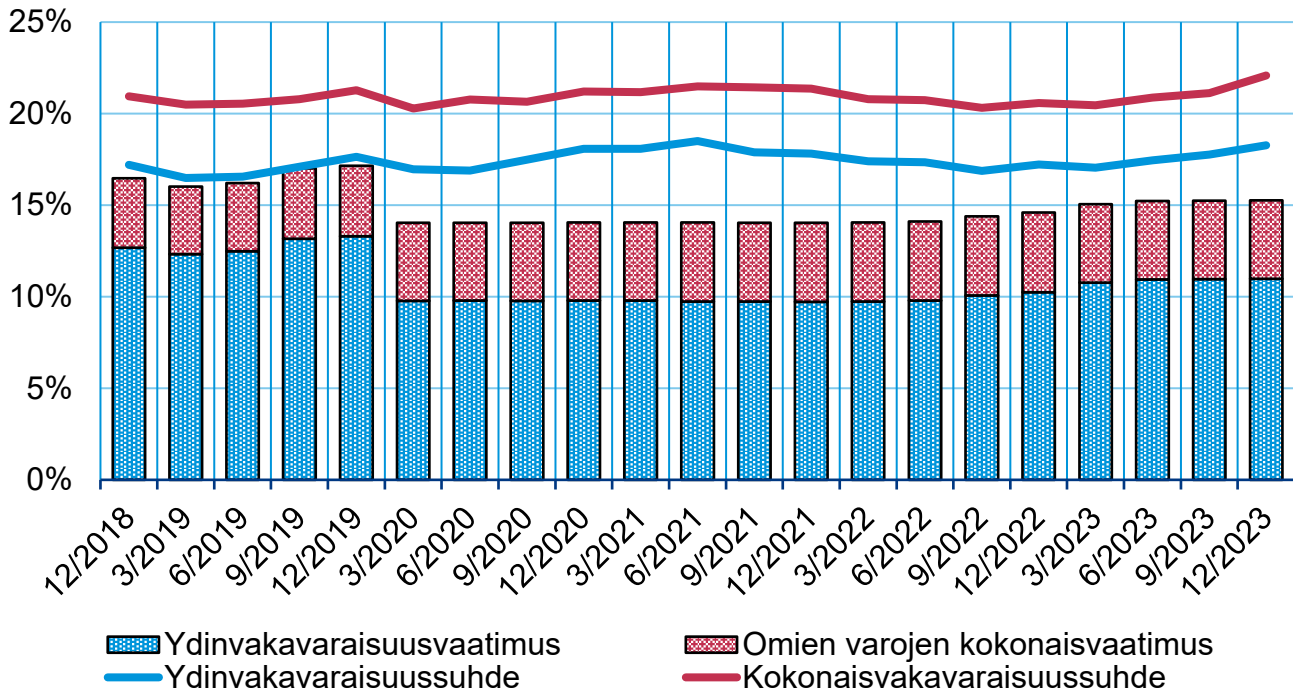
Jyri Heino, vanhempi asiantuntija

Olli Mattinen, vanhempi asiantuntija

Laura Savio, vanhempi asiantuntija

Deni Seitz, vanhempi asiantuntija

Sinikka Taskinen, vanhempi asiantuntija

Kuvio 1. Suomen pankkisektorin vakavaraisuussuhteet ja -vaatimukset

Lähde: Finanssivalvonta

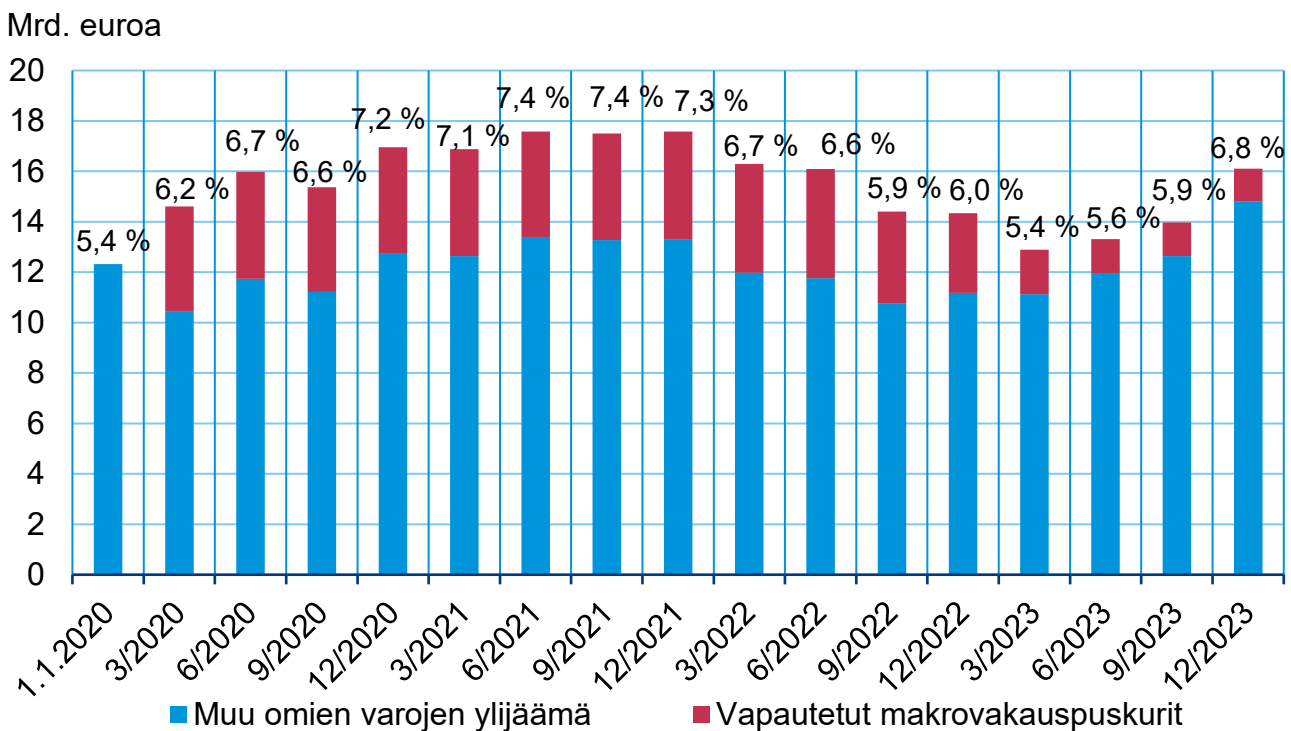
Suomalaisten pankkien kuin myös muiden eurooppalaisten pankkien keskimääräiset vakavaraisuussuhteet ovat parantuneet vuoden 2023 aikana. Suomen pankkisektorin vakavaraisuussuhteet ovat edelleen eurooppalaista keskitasoa vahvempia. EU-alueen pankkien keskimääräinen ydinvakavaraisuussuhde oli 16,1 % ja kokonaisvakavaraisuussuhde 19,6 % syyskuun 2023 lopussa.

Pankkisektorin omavaraisuusaste on vastaavasti parantunut vuoden aikana 6,1 prosenttiin (12/2022: 5,7 %) ensisijaisten omien varojen kasvun ja taseiden pienenemisen seurauksena. Suomalaispankkien omavaraisuusaste on parantunut hieman keskimääräistä eurooppalaista tasoa paremmaksi. Eurooppalaisten pankkien keskimääräisen omavaraisuusaste on säilynyt lähes ennallaan ja oli syyskuun lopulla 5,7 %.

Pankkisektorin omien varojen ylijäämää kasvoi ja pankeilla on edelleen runsaasti pääomia vaatimuksiin nähden

Pankkisektorin omien varojen ylijäämä suhteessa kokonaisvakavaraisuusvaatimukseen kasvoi makrovaakausvaatimusten kiristämisestä huolimatta 16,1 mrd. euroon (12/2022: 14,3 mrd. euroa) (Kuvio 2). Ylijäämä vastaa noin 6,8 prosenttia pankkisektorin riskipainotettujen erien kokonaismäärästä (12/2022: 6,0 %).

Kuvio 2. Suomalaispankkien omien varojen ylijäämä vakavaraisuusvaatimuksiin verrattuna

Lähde: Finanssivalvonta

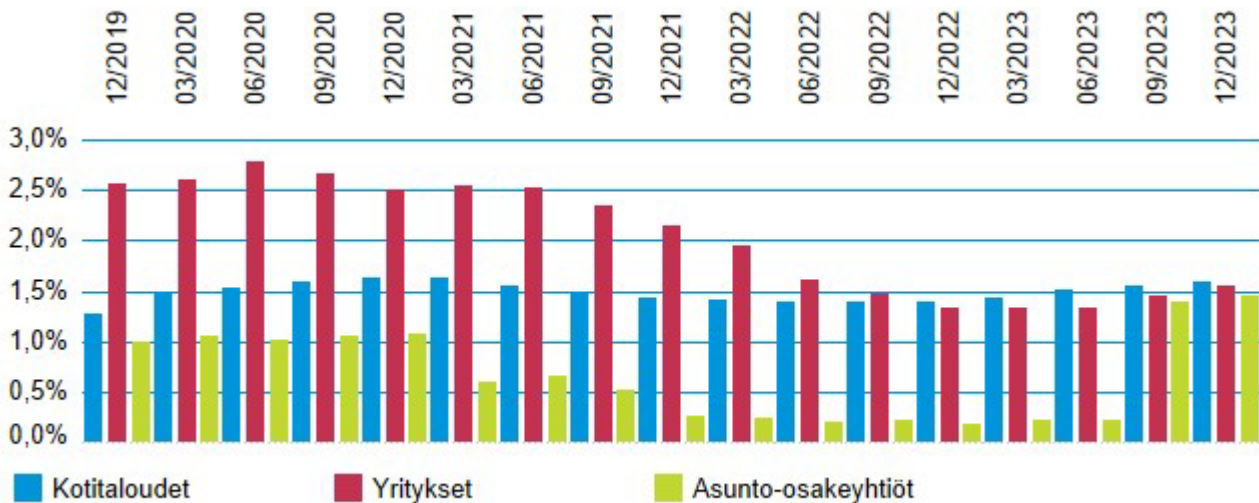
* Pylväiden yläpuolella puskurin suuruus riskipainotettuihin eriin

Pankkisektorin omien varojen kokonaisvaade oli vuoden 2023 lopussa 15,3 % (12/2022:14,6 %). Makrovakaustaateiden osuus kokonaisvakavaraisuusvaateesta on 5,5 prosenttiyksikköä, mikä on edelleen noin 0,5 prosenttiyksikköä vähemmän kuin pandemiaa edeltävänä aikana. Alhaisempaa makrovakaustaadetta selittää järjestelmäriskipuskurin puuttuminen. Muuttuva lisäpääomavaatimus ja O-SII-vaatimus ovat jo korkeammat kuin pandemiaa edeltävänä aikana. Järjestelmäriskipuskuri ja Norjan järjestelmäriskipuskuri Norjaan myönnetuille luotoille tulevat sovellettaviksi vuoden 2024 aikana, jolloin puskurivaatimukset nousevat hieman pandemiaa edeltänyttä tasoa korkeammalle. Kasvaneet omat varat ovat vahvistaneet myös pankkien puskureita suhteessa kriisinratkaisusuunnittelun yhteydessä pankeille asetettaviin omien varojen ja alentamiskelpoisten velkojen vähimmäisvaatimuksiin (minimum requirement for own funds and eligible liabilities, MREL), jotka voivat joissain tilanteissa olla rajoittavampia kuin pääomaperusteiset vakavaraisuusvaatimukset.

Kotitalous-, yritys- sekä taloyhtiölainojen järjestämättömät saamiset kasvussa

Heikentyneen talouskasvun, inflaation ja nousseiden korkojen vaikutukset kotitalouksien ja yritysten lainanhoitokykyyn ovat jääneet toistaiseksi maltillisiksi. Järjestämättömien kotitalousluottojen osuus on kasvanut hienoisesti viimeisen vuoden aikana. Kotitalousluotoissa järjestämättömien luottojen taso on korkeampi kuin ennen pandemiaa. Yritysluotoissa järjestämättömien luottojen taso alittaa selvästi pandemiaa edeltäneen tason viimeaikaisesta noususta huolimatta. Vuoden 2023 lopussa Suomessa toimivien pankkien² järjestämättömien luottojen osuus oli kotitaloussektorilla 1,6 prosenttia (12/2022: 1,4 %) ja yrityssektorilla 1,5 prosenttia (12/2022: 1,3 %) (Kuvio 3)³

Kuvio 3. Suomessa toimivien pankkien järjestämättömät kotitalous- ja yritysluotot suhteessa luottokantaan

Lähde: Finanssivalvonta

Taloyhtiölainoissa järjestämättömien luottojen osuus moninkertaistui vuoden toisella puoliskolla ja oli 1,5 prosenttia vuoden 2023 lopussa (12/2022: 0,2 %). Järjestämättömiä taloyhtiölainoja oli vuoden 2023 lopussa yhteensä 0,3 mrd. euroa (12/2022: 0,04 mrd. euroa). Kasvu ei tullut perinteisistä taloyhtiölainoista, vaan yksittäisten suurehkojen, taloyhtiölainoja hyödyntävien sijoittajatahojen maksukyvyttömyystilasta.

Nettomääräisten järjestämättömien luottojen⁴ osuudet kasvoivat myös vuoden 2023 aikana. Nettomääräisten järjestämättömien kotitalousluottojen osuus oli vuoden 2023 lopussa 1,3 % (12/2022: 1,1 %). Nettomääräisten järjestämättömien yritysluottojen osuus oli vuoden 2023 lopussa 1,0 % (12/2022: 0,8 %). Taloyhtiölainojen osalta nettomääräisten järjestämättömien luottojen osuus oli vuoden 2023 lopussa 1,2 % (12/2022: 0,2 %).

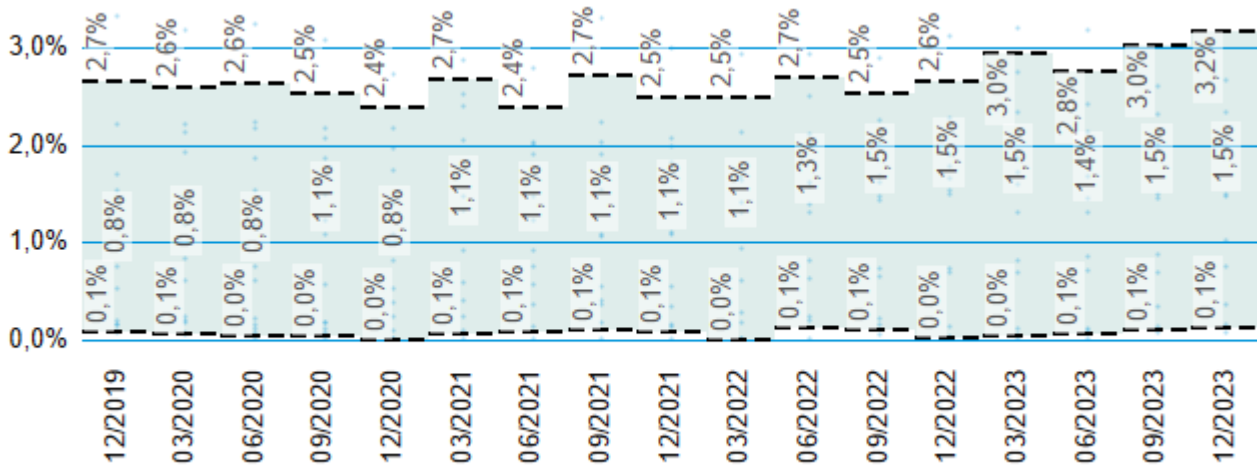
² Ml. ulkomaisten luottolaitosten Suomessa toimivat talletuspankkitoimintaa harjoittavat sivuliikkeet.

³ Järjestämättömien kotitalousluottojen nousua vuoden 2020 aikana selittää pandemian lisäksi uuden maksukyvyttömyyden määritelmän käyttöönotto, joka lisäsi maksukyvyttömyystapauksia joissakin pankeissa.

⁴ Nettomääräisissä järjestämättömissä luotoissa on vähennetty bruttomääräisistä järjestämättömistä luotoista kertyneet arvonalentumiset, kertyneet käyvän arvon negatiiviset muutokset, jotka johtuvat luottoriskistä ja varauksista.

Kun järjestämättömiä luottoja tarkastellaan sektoritason painotettujen keskiarvojen sijaan 95. persenttiin⁵, mediaanin ja 5. persenttiin perusteella, havaitaan sektorin muodostavien pankkien välillä suurta hajontaa. Järjestämättömien luottojen osuus oli pienimmillään 0,1 % (5. persenttiili) ja korkeimmillaan 3,2 % (95. persenttiili). Mediaani oli 1,5 prosenttia vuoden 2023 lopussa (12/2022: 1,5 %). Järjestämättömien luottojen osuuksien hajonta on kasvanut selvästi vuoden 2023 jälkipuoliskolla, vaikka arvojen mediaani on pysynyt ennallaan (Kuvio 4).

Kuvio 4. Suomessa toimivien pankkien järjestämättömien saamisten osuus kaikista luotoista, 95. persenttiili, mediaani ja 5. persenttiili

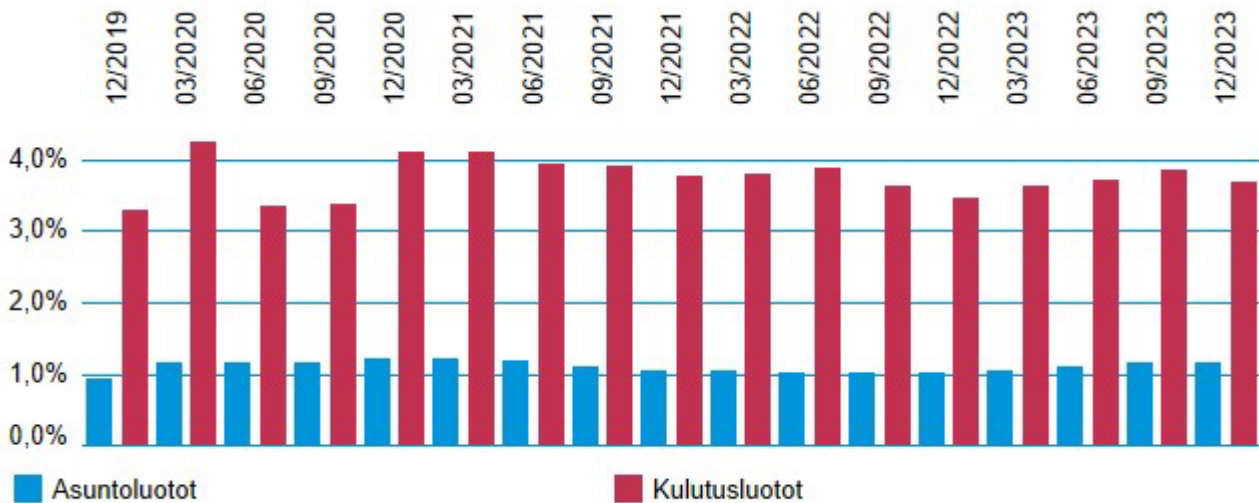

Lähde: Finanssivalvonta

Kotitalousluottojen järjestämättömien saamisten maltillinen nousu vuoden 2023 aikana koskee sekä asunto- että kulutusluottoja. Asuntoluotoissa järjestämättömiä saamisia oli 1,2 % (12/2022: 1,0 %) ja kulutusluotoissa 3,7 % (12/2022: 3,5 %) vuoden 2023 lopussa (Kuvio 5).

⁵ Persenttiili eli sadannes- tai prosenttipiste kuuluu ns. fraktiileihin eli jakauman osuuspisteisiin. Se ilmoittaa muuttujan arvon, jonka alapuolelle jakaumassa jää tapauksista 5 % (5. persenttiili), 95 % (95. persenttiili) jne.

Kuvio 5. Suomalaispankkien järjestämättömät kotitalousluotot suhteessa luottokantaan

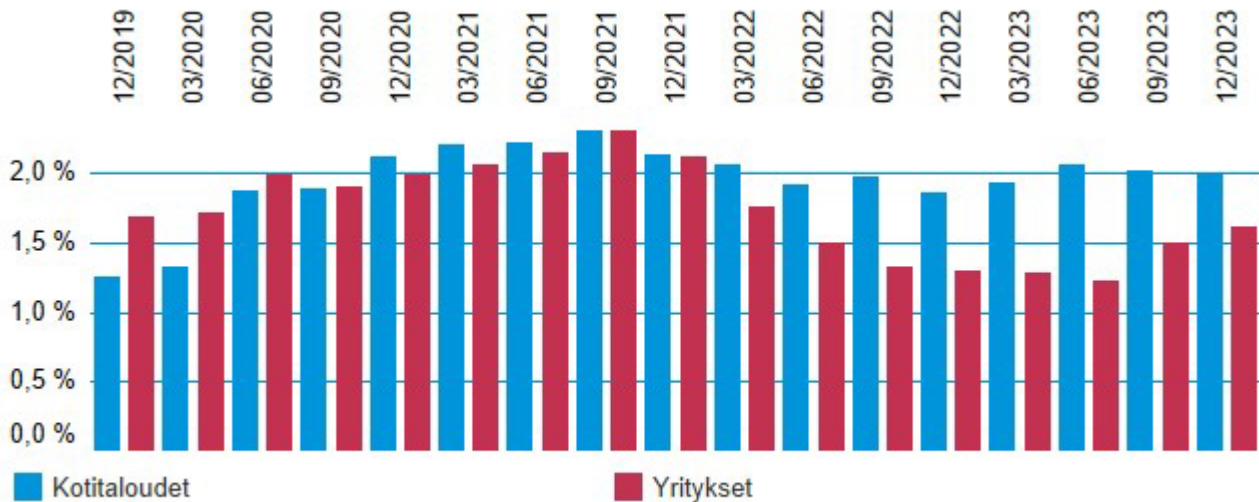
Lähde: Finanssivalvonta

Vuoden 2021 lopussa lainanhoitajousten⁶ (Kuvio 6) suhteellisessa osuudessa tapahtui käänne, ja ne alkoivat laskea. Vuoden 2023 ensimmäisen vuosipuoliskon aikana lainanhoitajousten suhteellinen osuus yritysluotoissa pysyi ennallaan, mutta lähti selvään nousuun jälkimmäisen vuosipuoliskon aikana ja oli 1,6 prosenttia vuoden 2023 lopussa (12/2022: 1,3 %). Kotitalousluotoissa osuus puolestaan kasvoi vuoden 2023 ensimmäisen vuosipuoliskon aikana, mutta lähti lievään laskuun jälkimmäisellä vuosipuoliskolla. Lainanhoitajousten kotitalousluottojen osuus oli 2,0 % vuoden 2023 lopussa (12/2022: 1,9 %).

Suomalaispankkeja koskevien luottoriskitarkastusten perusteella voidaan todeta, että pankit eivät tunnista kaikkia sääntelyn edellyttämiä tilanteita lainanhoitajoustoiksi, ja siksi niiden raportoituihin määriin tulee suhtautua varauksella. Lisäksi pankit poistavat joissain tilanteissa lainan lainanhoitajousten luokasta liian aikaisin.

⁶ Lainanhoitajoustolla tarkoitetaan asiakkaan taloudellisten vaikeuksien vuoksi lainan maksuohjelmaan sovittuja helpotuksia, joilla pyritään auttamaan asiakasta selviytymään väliaikaisista maksuvaikeuksista.

Kuvio 6. Suomessa toimivien pankkien lainanhoitojoustolliset kotitalous- ja yritysluotot suhteessa luottokantaan

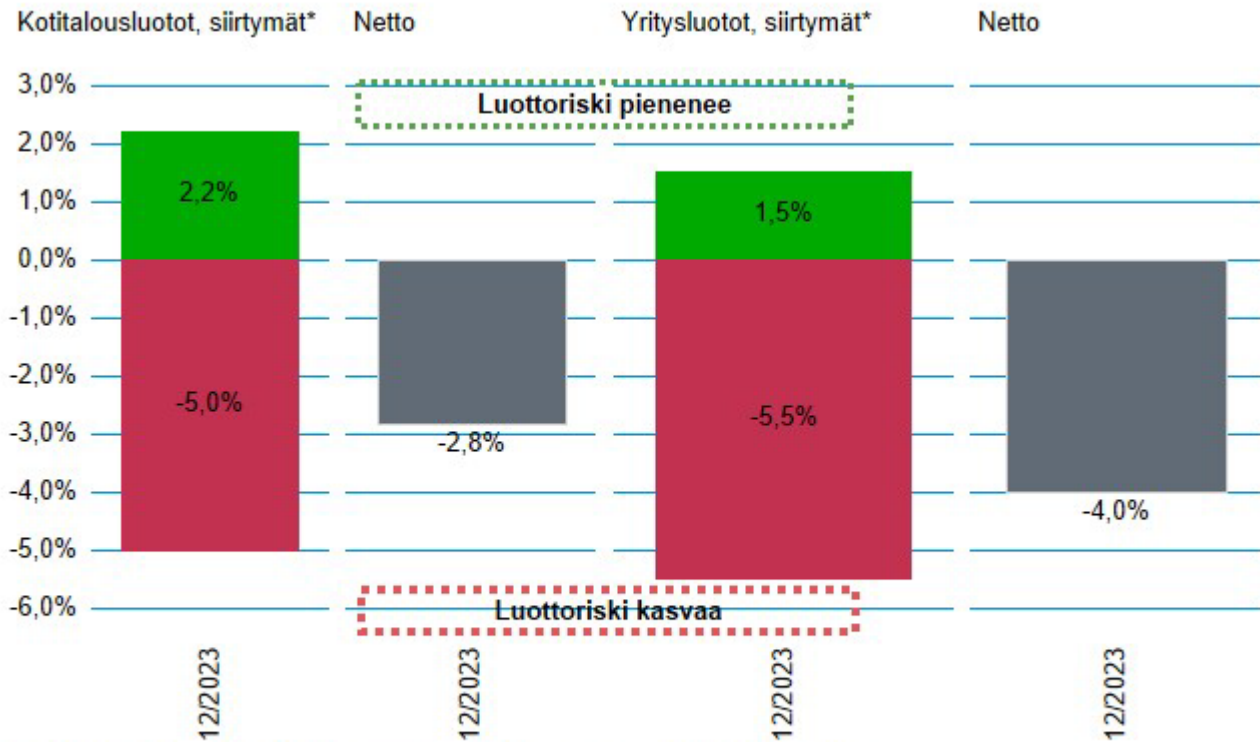
Lähde: Finanssivalvonta

Kotitalous- ja yritysluotoissa siirtymää korkeamman luottoriskin arvonalentumisluokkiin

Luottojen siirtymät eri arvonalentumisvaiheiden välillä viestivät myös yritysluottoasiakkaiden kohonneista luottoriskeistä⁷. Luottoja siirtyi tammi-joulukuussa 2023 nettomääräisesti enemmän ylempiin luottoriskin arvonalentumisluokkiin kuin sieltä pois sekä kotitalous- että yrityssektorilla (Kuvio 7). Luottoja siirtyi eniten arvonalentumisvaiheesta 1 vaiheeseen 2, johon luokiteltujen luottojen luottoriskin arvioidaan kasvaneen merkittävästi alkuperäiseen kirjaamiseen nähden.

⁷ Vaiheeseen 1 sisältyvät sellaiset instrumentit, joiden luottoriski ei ole kasvanut alkuperäisen kirjaamisen jälkeen. Vaiheeseen 2 sisällytetään instrumentit, joiden luottoriski on lisääntynyt merkittävästi ja vaiheeseen 3 instrumentit, joiden arvo on alentunut. Vaiheeseen 1 luokiteltujen instrumenttien arvonalentumiskirjaus perustuu 12 kuukauden odotettavissa oleviin luottotappioihin, kun taas vaiheissa 2 ja 3 arvonalentumiset perustuvat instrumentin koko juoksuajan odotettuihin luottotappioihin.

Kuvio 7. Kotitalous- ja yritysluottojen siirtymät arvonalentumisvaiheiden välillä suhteessa vuoden 2022 lopun luottokantaan

Palkit kuvastavat siirtymiä matalamman (+) ja korkeamman (-) luottoriskin luokkiin.

Lähde: Finanssivalvonta.

Suhteessa luottokantaan joulukuussa 2023 oli arvonalentumisvaiheessa 2 ja 3 enemmän sekä yritysettä kotitalousluottoja verrattuna vuoden takaiseen. Arvonalentumisvaiheessa 2 oli yritysluottoista 8,9 %. Osuus kasvoi vuoden takaisesta 2,8 prosenttiyksiköllä. SSM-maiden merkittävien pankkien⁸ vastaavan osuuden keskiarvo oli syyskuun 2023 lopussa 13,3 %. Arvonalentumisvaiheeseen 2 luokiteltujen pk-yritysluottojen suhteellinen osuus jatkoi kasvuaan, ja niitä oli 11,8 % luottokannasta. Kasvua vuoden 2022 lopusta kertyi 4,0 prosenttiyksikköä. Arvonalentumisvaiheeseen 2 luokiteltujen taloyhtiölainojen osuus kasvoi myös tasaisesti vuoden 2021 kolmannelta neljännekseltä lähtien. Näitä luottoja oli joulukuun 2023 lopussa 8,2 % kaikista taloyhtiölainoista. Kotitalousluottoista arvonalentumisvaiheessa 2 oli 8,5 %, vuoden takaisesta osuus on kasvanut 1,8 prosenttiyksikköä. Kasvu tulee niin asunto- kuin kulutusluottoista. Kotitalousluottojen arvonalentumisvaiheen 2 luottojen osuus SSM-maiden merkittävässä pankeissa oli syyskuun 2023 lopussa keskimäärin 8,3 %.

Suomessa toimivien pankkien Suomeen myöntämässä maksurästillisissä yritysluottoissa oli myös hieman kasvua vuoden 2023 aikana. Vuoden 2023 lopussa yritysluottoja, joihin kohdistuu maksurästejä, oli 1,1 % yritysluottokannasta (12/2022: 1,0 %). Euromääräisesti tämä vastaa 1,16 mrd. euroa (12/2022: 1,06 mrd. euroa). Varsinaisten maksurästien määrä yritysluottoissa kuitenkin hieman laski vuoden 2023 aikana. Varsinaisten maksurästien osuus niin vuoden 2023 lopussa, kuin myös vuosi aiemmin oli 0,5 %

⁸ SSM-maat = Yhteisessä pankkivalvonnassa (Single Supervisory Mechanism) mukana olevat maat: Alankomaat, Belgia, Bulgaria, Espanja, Irlanti, Italia, Itävalta, Kreikka, Kroatia, Kypros, Latvia, Liettua, Luxemburg, Malta, Portugalit, Ranska, Saksa, Slovakia, Slovenia, Suomi ja Viro.

yrittäjäluottokannasta. Euromääräisesti maksurästejä oli vuoden 2023 lopussa 0,52 mrd. euroa, kun vuotta aiemmin määrä oli 0,53 mrd. euroa.

Suomessa toimivien pankkien Suomeen myöntämien taloyhtiölainojen osalta arvonalentumisvaiheessa 2 olevien luottojen osuuksissa on tapahtunut nousua kaikissa taloyhtiöiden ikäryhmissä vuoden 2023 aikana. Suurinta nousu on kuitenkin ollut enintään 2-vuotiaiden taloyhtiöiden lainoissa, joista 17,1 % oli vuoden 2023 lopussa luokiteltu arvonalentumisvaiheeseen 2 (12/2022: 6,9 %). Toiseksi suurinta nousu on ollut yli 2- tai alle 5-vuotiaiden taloyhtiöiden lainoissa vuoden 2023 aikana. Näistä lainoista 10,5 % on vuoden 2023 lopussa luokiteltu arvonalentumisvaiheeseen 2 (12/2022: 4,5 %).

Suomessa toimivien pankkien Suomeen myöntämässä maksurästillisissä taloyhtiölainoissa oli hieman kasvua vuoden 2023 aikana. Vuoden 2023 lopussa taloyhtiöluottoja, joihin kohdistuu maksurästejä, oli 0,5 % taloyhtiöluottokannasta (12/2022: 0,2 %). Euromääräisesti tämä vastaa 0,12 mrd. euroa (12/2022: 0,05 mrd. euroa). Myös varsinaisten maksurästien määrä taloyhtiölainoissa nousi hieman vuoden 2023 aikana. Varsinaisten maksurästien osuus vuoden 2023 lopussa oli 0,1 %, kun vuotta aiemmin osuus oli 0,0 %. Euromääräisesti maksurästejä oli vuoden 2023 lopussa 0,02 mrd. euroa, kun vuotta aiemmin määrä oli 0,01 mrd. euroa.

Luottokannan laatu heikentynyt eniten rakentamis- ja kiinteistöaloilla, mutta luottoriskit alentuneet muutamalla merkittäväällä toimialalla

Yritystoimialoittaisia järjestämättömiä luottoja tarkastellessa havaitaan erisuuntaisia trendejä. Samaan aikaan, kun rakentamis- ja kiinteistötoimialoilla luottoriskit ovat kasvaneet, useammalla eri toimialalla luottoriskit ovat alentuneet jo pidemmän aikaa.

Merkittävimmistä toimialoista maatalouden, metsätalouden ja kalatalouden järjestämättömät luotot ovat olleet tasaisessa laskussa jo viimeisen viiden vuoden ajan. Vuoden 2023 lopussa niiden osuus oli 3,0 % (12/2022: 5,5 %). Järjestämättömien luottojen osuus oli korkeimmillaan 11,1 % vuoden 2018 lopussa. Maatalouden, metsätalouden ja kalatalouden luottokanta oli yhteensä 9,1 mrd. euroa vuoden 2023 lopussa (noin 4 % yritysluottokannasta). Arvonalentumisvaiheeseen 2 luokiteltujen ko. toimialan luottojen osuus nousi kuitenkin hieman ja oli 14,0 % (12/2022: 13,7 %) Suomeen myönnettyistä ko. toimialan luotoista joulukuussa 2023.

Toisena merkittävänä toimialana myös kuljetuksen ja varastoinnin toimialalla luottoriskit ovat vähentyneet tuntuvasti. Vuoden 2023 lopussa järjestämättömien luottojen osuus oli 1,5 %, kun vuoden 2022 lopussa osuus oli 4,3 %. Viime vuosina järjestämättömien luottojen osuus vaihteli 4,6 % ja 8,0 % välillä kyseisellä toimialalla. Kuljetuksen ja varastoinnin luottokanta oli yhteensä 8,9 mrd. euroa vuoden 2023 lopussa (noin 4 % yritysluottokannasta). Arvonalentumisvaiheeseen 2 luokiteltujen ko. toimialan luottojen osuus nousi kuitenkin ja oli 15,3 % (12/2022: 13,3 %) Suomeen myönnettyistä ko. toimialan luotoista joulukuussa 2023.

Rakentamis- ja kiinteistöaloilla sekä ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan alalla luottoriskit ovat puolestaan kasvaneet viime aikoina.

Kiinteistöalan (ml. ulkomaiset yritykset) luottokanta oli yhteensä 97,5 mrd. euroa vuoden 2023 lopussa (noin 44 % yritysluotonannosta), joista 0,9 % oli järjestämättömiä luottoja. Osuus kasvoi vuoden takaisesta (12/2022: 0,6 %). Nousu tulee pääasiassa Suomeen myönnettyistä kiinteistöalan luotoista. Viime vuosina kyseisen toimialan järjestämättömien luottojen osuus on vaihdellut 0,6 % ja 1,0 % välillä.

Arvonalentumisvaiheeseen 2 luokiteltujen kiinteistöluottojen osuus nousi myös merkittävästi (Kuvio 8) ja oli 9,5 % (12/2022: 5,0 %) Suomeen myönnettyistä kiinteistöalan luotoista joulukuussa 2023.

Rakentamistoimialan (ml. ulkomaiset yritykset) luottokanta oli yhteensä 9,8 mrd. euroa vuoden 2023 lopussa (noin 5 % yritysluotonannosta). Järjestämättömien luottojen osuus rakennusalan luotoista nousi vuoden 2023 aikana 1,9 prosentista 3,9 prosenttiin. Nousu tulee erityisesti Suomeen ja Ruotsiin myönnettyistä rakennusalan luotoista. Viime vuosina kyseisen toimialan järjestämättömien luottojen osuus on vaihdellut 2,1 % ja 3,6 % välillä. Arvonalentumisvaiheeseen 2 luokiteltujen luottojen osuus nousi myös reilusti (Kuvio 8) ja oli Suomeen myönnettyjen rakennusalan luottojen osalta 23,7 % joulukuussa 2023 (12/2022: 15,0 %).

Ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalla järjestämättömien luottojen osuus hieman yli kaksinkertaistui, osuuden ollessa vuoden 2023 lopussa 2,7 % (12/2022: 1,3 %). Viime vuosina kyseisen toimialan järjestämättömien luottojen osuus on vaihdellut 1,5 % ja 3,1 % välillä. Myös arvonalentumisvaiheeseen 2 luokiteltujen ko. toimialan luottojen osuus nousi ja oli 11,2 % (12/2022: 10,3 %) Suomeen myönnettyistä ko. toimialan luotoista joulukuussa 2023.

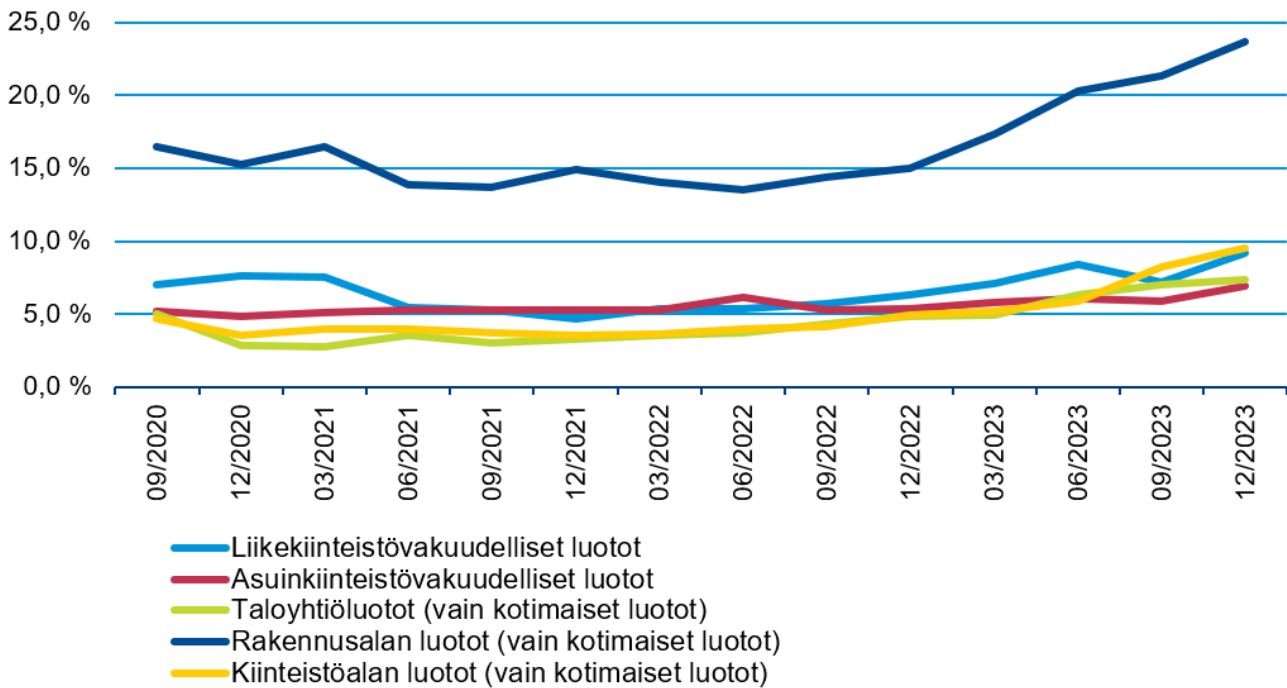
Pankkien taloudellinen tila on hyvin riippuvainen kiinteistömarkkinoiden kehityksestä. Asuinkiinteistövakuudellisten kotitalousluottojen ja liikekiinteistövakuudellisten yritysluottojen osuus kaikista pankkien myöntämistä kotitalous- ja yritysluotoista oli vuoden 2023 lopussa noin 55 %. Asuinkiinteistövakuudellisten kotitalousluottojen osuus näistä luotoista oli noin 84 %.

Asuntojen hintojen lasku pysähtyi kaikissa Pohjoismaissa vuoden 2023 aikana. Suomalaispankkien asuntoluottokannasta yli puolet on myönnetty Ruotsiin, Tanskaan ja Norjaan⁹. Riskinä on luottotappioiden nousu, jos asuntojen ja kiinteistöjen hinnat sekä niiden vakuusarvot laskevat ja lainanottajille tulee samalla maksuvaikeuksia. Toisaalta pankit arvostavat asuntovakuuden arvon selkeästi alle sen luotonomyöntöhetken markkina-arvon luottoa myöntäessään, mikä luo puskuria mahdollisia luottotappioita vastaan alentuvien kiinteistöhintojen ympäristössä.

Arvonalentumisvaiheeseen 2 luokiteltujen liikekiinteistövakuudellisten luottojen suhteelliset määrät ovat myös jatkaneet kasvuaan (Kuvio 8). Joulukuussa 2023 näitä luottoja oli 9,1 % liikekiinteistövakuudellisten luottojen kannasta (12/2022: 6,3 %). Liikekiinteistövakuudellisten luottojen kattavat vakuudet ja mallitilliset luototussuhteet vähentävät kuitenkin näiden luottojen luottotappioriskejä. Liikekiinteistövakuudellisten luottojen arvonalentumisvaiheen 2 luottojen osuus SSM-maiden merkittävässä pankeissa oli syyskuun 2023 lopussa keskimäärin lähes kaksinkertainen suomalaispankkeihin verrattuna (17,8 %).

⁹ Asuntolainanottajan kotipaikka on Ruotsi, Tanska tai Norja.

Kuvio 8. Arvonalentumisvaiheen 2 osuudet liikekiinteistövakuudellisissa, asuinvakuudellisissa ja taloyhtiöluotoissa sekä rakentamis- ja kiinteistöalan luotoissa

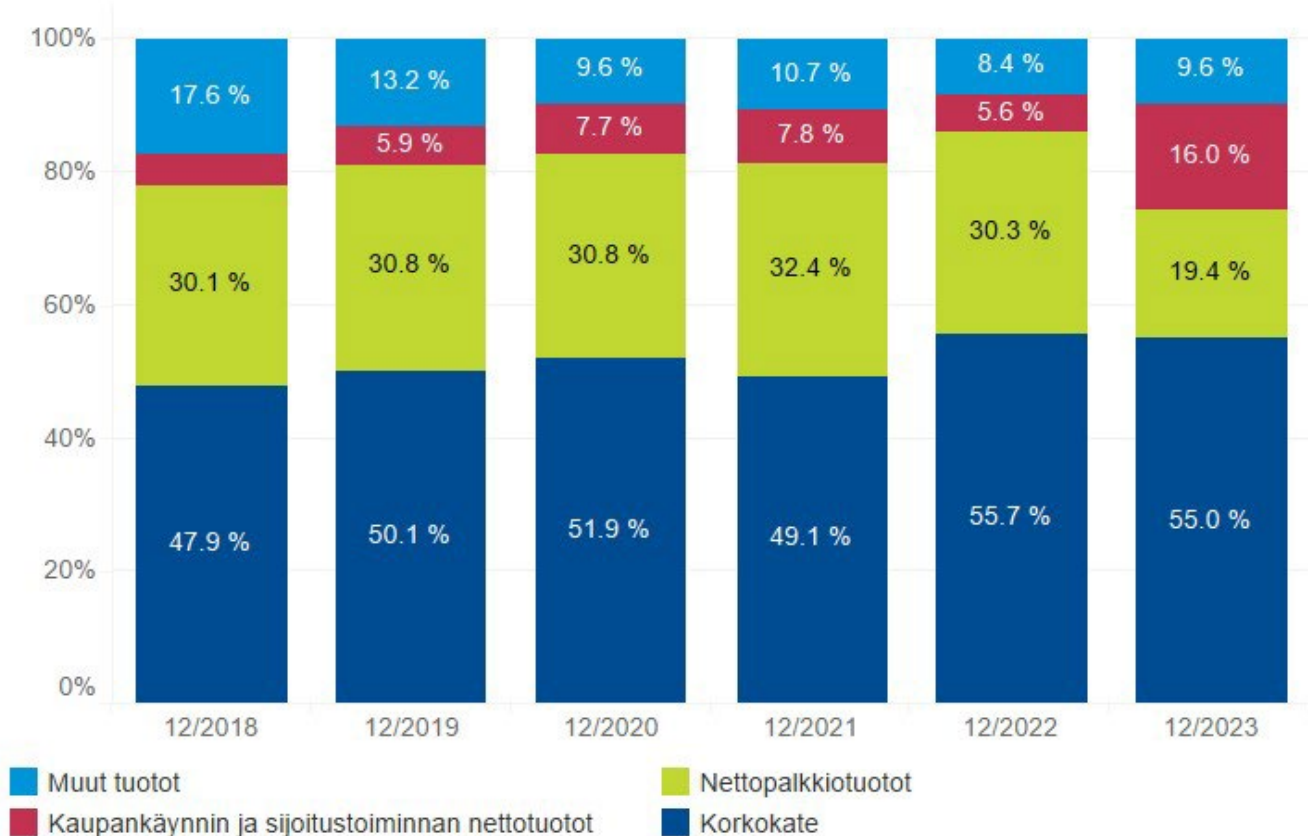
Lähde: Finanssivalvonta

Korkokate pankkisektorin merkittävin tuottoerä

Pankkisektorin merkittävimmät tuottolähteet ovat korkokate, palkkionettotuotot ja sijoitustoiminnan nettotuotot. Korkokatteen osuus kokonaistuotoista pysyi vertailuvuoden tasolla ollen 55 %. Vuoden 2023 lopussa korkokate oli merkittävin tuottolähde kaikissa pankeissa.

Vakuutustoimintaan liittyvät erät nostivat kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuottoja merkittävästi. Tämä yhdessä korkokatteen vahvan kasvun kanssa supisti palkkiotuottojen osuutta kokonaistuotoista. Palkkionettotuotot kattoivat noin viidenneksen pankkisektorin tuotoista, ja vuoden 2023 lopussa ne olivat reilut 4,1 mrd. euroa (1–12/2022: 4,5 mrd. euroa).

Kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuottojen osuuden kasvu selittyy vuoden 2023 alussa voimaan tulleella vakuutusstandardilla, jonka mukaan osa vakuutus sopimuksista käsitellään sijoitussopimuksina. Kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuotot ilman vakuutustoimintaa olisivat noin 7 % tuotoista eli aiempien vuosien tasolla.

Kuvio 9. Tuottojen jakauma pankkisektorilla

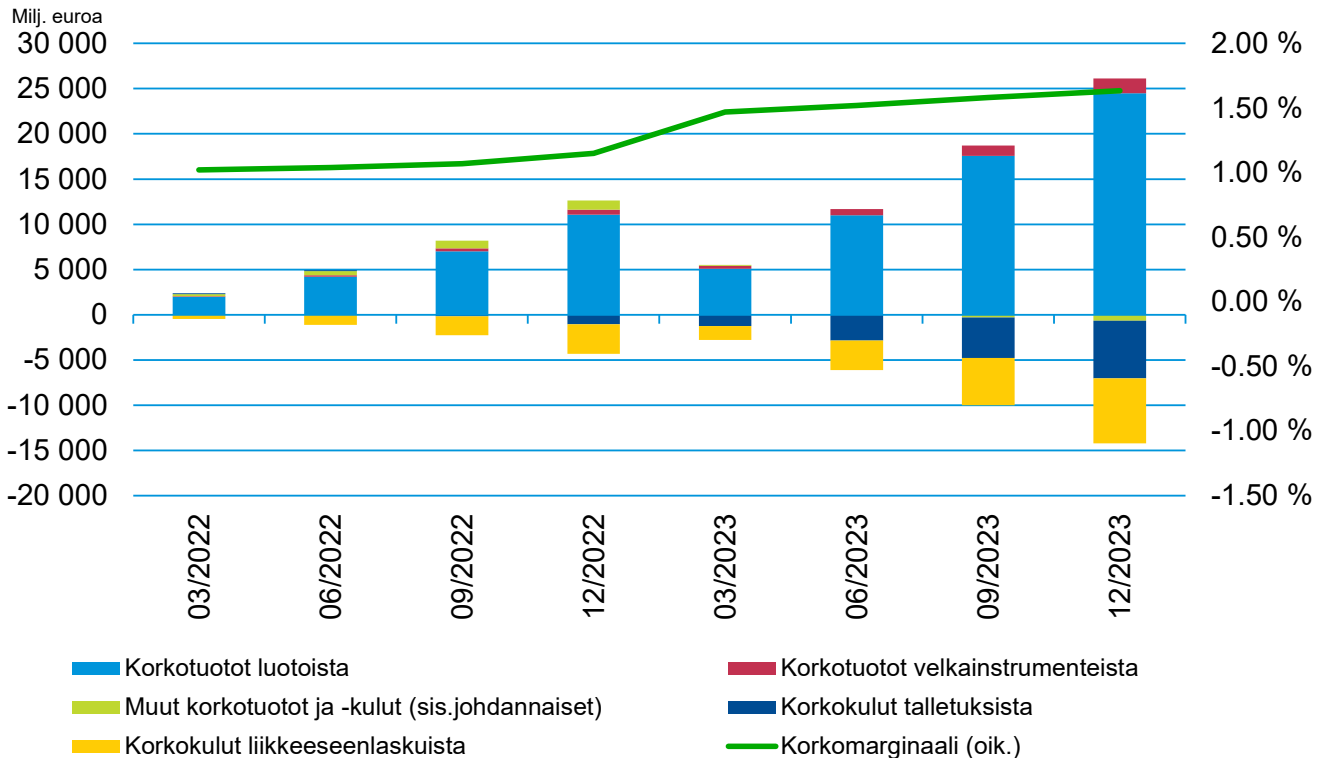
Lähde: Finanssivalvonta

Korkokatteen vahva nousu taitui vuoden viimeisellä neljänneksellä

Luottokanta oli vuoden 2023 lopussa noin 504 mrd. euroa (12/2022: 502 mrd. euroa). Luottokannasta noin 54 % oli kotitalousluottoja ja yritysluottoja vastaavasti vajaa 40 %. Kotitalousluottojen jakauma asunto- ja kulutusluottojen välillä on pysynyt vakaana.

Suomalaispankkien yhteenlaskettu korkokate nousi vuoden takaisesta noin 43 % reiluun 11,8 miljardiin euroon (1–12/2022: 8,3 mrd. euroa). Vuoden viimeisen neljänneksen kasvu jäi selvästi aiemmista ja oli vain noin 2 % vuoden kolmatta neljännestä suurempi. Erityisesti korkotuotot pienentyivät vuoden 2023 aiempien neljännesten huipputuotoista. Luottojen kysyntä on pysynyt edelleen vaimeana, mikä osaltaan hidasti korkokatteen kasvua. Korkokatteen kasvua jarrutti korkotuottojen tasaantumisen lisäksi varainhankinnan kulujen kasvu sekä korkosuojausten heikentyneet tulokset.

Kuvio 10. Korkokatteen kehitys pankkisektorilla

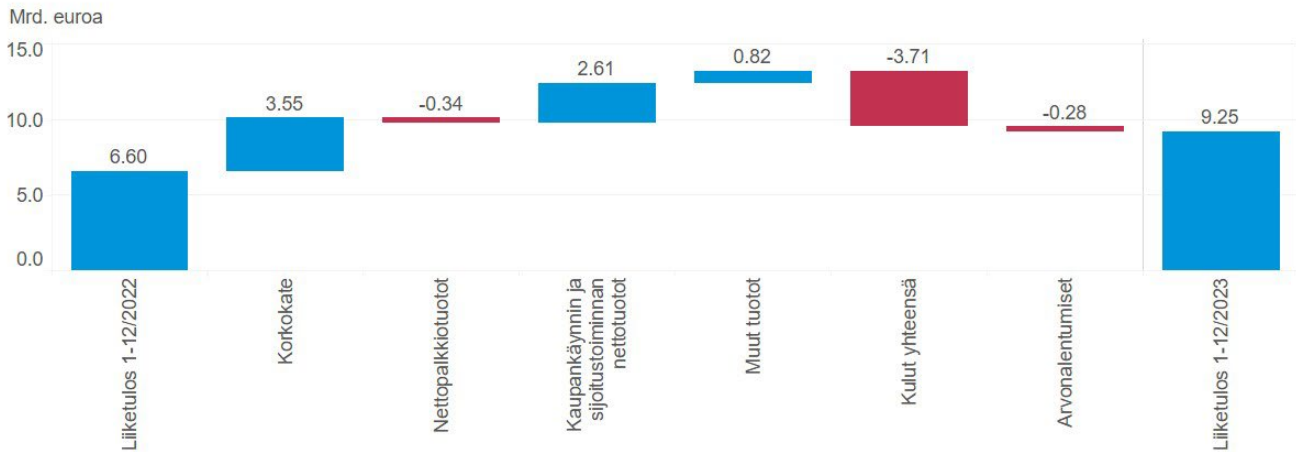
Lähde: Finanssivalvonta

Samaan aikaan korkokatteen suhde korollisiin tase-eriin eli korkomarginaali nousi noin 1,63 prosenttiin (1–12/2022: 1,15 %). Korkokatteen tavoin myös korkomarginaalin nousu tasaantui loppuvuotta kohti. Erot pankkien välillä ovat kasvaneet vuoden 2023 aikana merkittävästi. Suurimmat korkomarginaalit olivat vuoden 2023 lopussa noin 3 % ja matalimmat vastaavasti prosentin tuntumassa. Kehitys heijastaa pankin taseen rakennetta, eli luottokannan jakaumaa sekä rahoitusrakennetta.

Liiketulos kasvoi merkittävästi – käänne tapahtui loppuvuoden aikana

Pankkisektorin liikevoitto oli vuoden 2023 tammi-joulukuussa reilut 9,2 mrd. euroa (1–12/2022: 6,6 mrd. euroa). Kasvun takana oli erityisesti korkokatteen vahva nousu vuoden takaisesta.

Uuden vakuutusstandardin (IFRS 17) käyttöönotto vuoden 2023 alussa kasvatti kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuottoja sekä muita liiketoiminnan tuottoja ja kuluja. Mikäli lukuja tarkasteltaisiin ilman vakuutus toimintaa, olisi sijoitustoiminnan nettotuottojen kasvu vertailuvuodesta ollut noin 0,2 mrd. euroa ja kulujen kasvu vastaavasti 0,6 mrd. euroa.

Kuvio 11. Liiketuloksen muutos vertailuvuodesta

Lähde: Finanssivalvonta

Palkkiotuotot jäivät edellisvuotta pienemmiksi. Suurin osuus palkkiotuotoista saadaan omaisuudenhoidosta ja muista arvopaperisidonnaisista eristä, kuten sijoitusrahastopalkkioista. Nämä yhdessä maksupalveluista saatujen palkkioiden ja sijoitustuotteiden jakelupalkkioiden kanssa kattavat noin 75 % sektorin palkkiotuotoista. Maksupalveluista saadut palkkiotuotot ovat suuri ja vakaa erä, ja näin ollen ne tasoittavat arvopaperisidonnaisten palkkiotuottojen heilunnan vaikutusta palkkionettotuottoihin. Luotonmyönnyttä saadut palkkiot pienentyivät odotetusti, toisaalta niiden osuus palkkiotuotoista on sektoritasolla vain vajaa 10 %.

Kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuotot ovat volatiili tuottoerä. Sijoitustoiminnan nettotuottojen muutos vaihtelee pankkien välillä riippuen rahoitusinstrumenttien arvostustavasta, volyymistä sekä johdannaisten käytöstä. Rahoitusinstrumenttien luokittelu perustuu pankin liiketoimintamalliin eli siihen, miten pankki hallinnoi kyseisiä varoja tai velkoja sekä sopimukseen perustuvien kassavirtojen arviointiin. Johdannaisten lisäksi käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien ryhmään on mahdollista luokitella muita varoja ja velkoja tietyin kriteerein. Tämän arvostusluokan rahoitusvarat ja -velat jakautuvat selvästi isojen ja pienten pankkien välillä, ja tässä luokassa raportoidaan myös vakuutustoimintaan liittyviä sijoituksia. Muutamalla pienemmällä pankilla on tuloksen kautta arvostettavia sijoituksia enemmän, jolloin realisoitumattomat arvostuserot heiluttavat näiden pankkien sijoitustoiminnan nettotuottoja ja tulosta.

Sijoitustoiminnan nettotuotot jäivät edellisvuotta alhaisemmiksi, kun poistetaan vakuutustoiminnan erien lisäksi vertailuvuoteen sisältyvä kertaluonteinen kulukirjaus. Usealla pankilla sijoitustoiminnan nettotuotot jäivät negatiivisiksi tammi-joulukuussa 2023. Negatiivisia realisoitumattomia arvonmuutoksia syntyi käypään arvoon arvostettavista saamisista ja veloista. Lisäksi suojaustulos jäi edellisvuotta heikommaksi. Realisoituneita myyntivoittoja ja -tappioita raportointiin edellisvuotta enemmän, mutta valtaosa kaupan- ja sijoitustoiminnan nettotuotoista on edelleen realisoitumattomia arvonmuutoksia.

Pankkisektorin merkittävin kuluerä on hallintokulut. Suurimmat alaerät ovat henkilöstökulut, IT-kulut sekä viranomaismaksut. Viranomaismaksuja lukuun ottamatta kulut kasvoivat vertailuvuodesta. Henkilöstökulujen vajaan neljän prosentin kasvun taustalla olivat mm. henkilöstömäärän kasvu sekä loppuvuoden tulospalkkiojaksotukset. Muita hallintokuluja nostivat IT-kulut sekä aiempaa korkeammat markkinointi- ja konsultointikulut.

Tuloslaskelman arvonalentumiset nousivat 566 milj. euroon (1–12/2022: 287 milj. euroa). Suuresta prosentuaalisesta kasvusta huolimatta arvonalentumisten määrä suhteessa luottokantaan pysyi edelleen maltillisella tasolla ja oli noin 0,11 % (12/2022: 0,06 %). Arvonalentumisissa ovat varausten muutosten lisäksi mukana toteutuneet luottotappiot ja aiemmin kirjattujen luottotappioiden palautukset.

Cost of Risk -indikaattori kuvaa toteutuneiden luottotappioiden ja varausten kasvun suhdetta luottokantaan. Pankkisektorin CoR oli vuoden 2023 lopussa 0,21 % (12/2022: 0,18 %). Tuleviin luottotappioihin on varauduttu myös johdon harkintaan perustuvilla ylimääräisillä luottotappiovarauksilla. Vuonna 2023 varauksia on pienessä määrin kasvatettu kattamaan kasvaneita luottoriskejä. Samaan aikaan aiemmin tehtyjä varauksia on myös purettu, ja nämä varausten taustalla olevat tekijät on huomioitu osana arvonalentumismallia. Johdon harkintaan perustuvia varauksia oli vuoden 2023 lopussa reilut 600 milj. euroa.

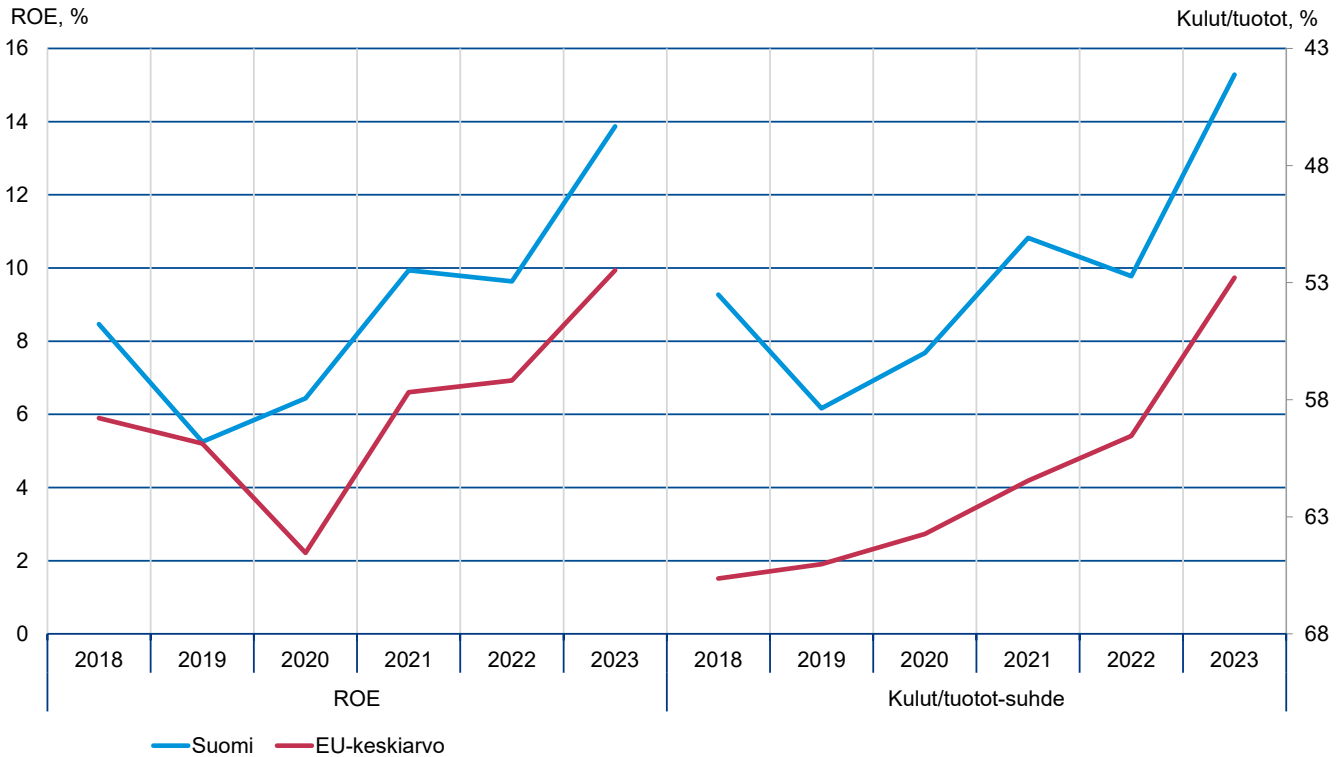
Kuluvan vuoden tulospäätelmiä varjostavat korkotuottojen kasvun tasoittuminen, rahoituskulujen nousu, kasvaneet riskit arvonalentumisten kasvuun sekä hallintokulujen nousupaineet. Heikentyneet odotukset näkyivät jo vuoden viimeisen neljänneksen liikevoitossa, joka jäi selvästi vuoden muita neljänneksistä pienemmäksi.

Kannattavuus eurooppalaista keskitasoa parempi

Pankkisektorin kannattavuus parantui edellisvuodesta korkokatteen hyvän kehityksen vetämänä. Pankkisektorin oman pääoman tuotto oli vuoden 2023 lopussa noin 13,9 % (1–12/2022: 9,7 %). Oman pääoman määrä ei ole juurikaan muuttunut, joten tuotto-osuuden kasvu johtui yksinomaan vahvasta tuloskasvusta.

Pankkisektorin tehokkuus kulut/tuotot-suhteella mitattuna parani vertailuvuodesta. Korkokatteen vahva nousu ja samaan aikaan kulujen maltillisena pysynyt kasvu paransi sektorin tehokkuutta. Kuluihin laskeaan hallintokulut, poistot sekä viranomaismaksut. Kulut/tuotot-suhde oli tammi-joulukuussa noin 44,1 % (1–12/2022: 52,7 %). Kotimaisen pankkisektorin tehokkuus on pysynyt eurooppalaista keskitasoa parempana. Pankkien välinen hajonta oli kuitenkin suurta, mikä heijastaa pankin kokoa ja toisaalta kulurakennetta.

Kuvio 12. Pankkisektorin oman pääoman tuoton ja kulut/tuotot – suhteen kehitys

Lähde: Finanssivalvonta, EKP

*EU-lukujen ajankohta Q3 2023

Suomen pankkisektorin maksuvalmius eurooppalaista keskitasoa vahvempi – likvideettireservien supistuminen tasaantui loppuvuonna

Suomen pankkisektorin likvideettitilanne on pysynyt vakaana, ja kotimaisten pankkien maksuvalmius on parantunut vuoden aikana varainhankintakustannusten noususta, erityisesti kevään 2023 markkinaturbulenssista sekä rahapoliittisten luottojen eräntymisestä huolimatta. Pankkien likvideettiasemaa kuvaavat tunnusluvut ylittävät viranomaisvaateet kaikilla suomalaispankeilla. Suomen pankkisektorin maksuvalmiusriski LCR-suhteella¹⁰ mitattuna oli vuoden 2023 lopussa 183 %, mikä on 7 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuotta aikaisemmin (Kuvio 13). Kotimaisten pankkien LCR on myös selvästi korkeampi kuin EU/ETA-alueella keskimäärin (9/2023: 161 %). Yksittäisten pankkien LCR-suhteissa on kuitenkin edelleen merkittävää vaihtelua. Suomalaisen LSI-pankkien¹¹ LCR-suhde on parantunut merkittävästi vuoden 2023 aikana (12/2023: 240 % vrt. 12/2022: 167 %) ja oli joulukuun 2023 lopussa kotimaisia SI-pankkeja (12/2023: 180 %)¹² sekä EU-alueen LSI-pankkeja korkeampi (9/2023: 205 %). LSI-pankeilla maksuvalmiuden kasvua selittävät sekä likvideettireservien kasvu¹³ että nettoulosvirtausten lasku. LSI-pankkien likvideettireservit suhteessa taseeseen ovat myös nousseet vuoden aikana ja olivat joulukuun 2023

¹⁰ Liquidity Coverage Ratio, LCR = Maksuvalmiusvaatimus kuvaa pankin lyhyen aikavälin maksuvalmiutta. Maksuvalmiusvaatimuksen mukaan pankeilla on oltava riittävän paljon sitoutumattomia, likvidejä varoja, jotta ne riittävät kattamaan sen nettokassavirran 30 päivän ajan stressiskenaariossa. LCR-suhteen tulee olla vähintään 100 %.

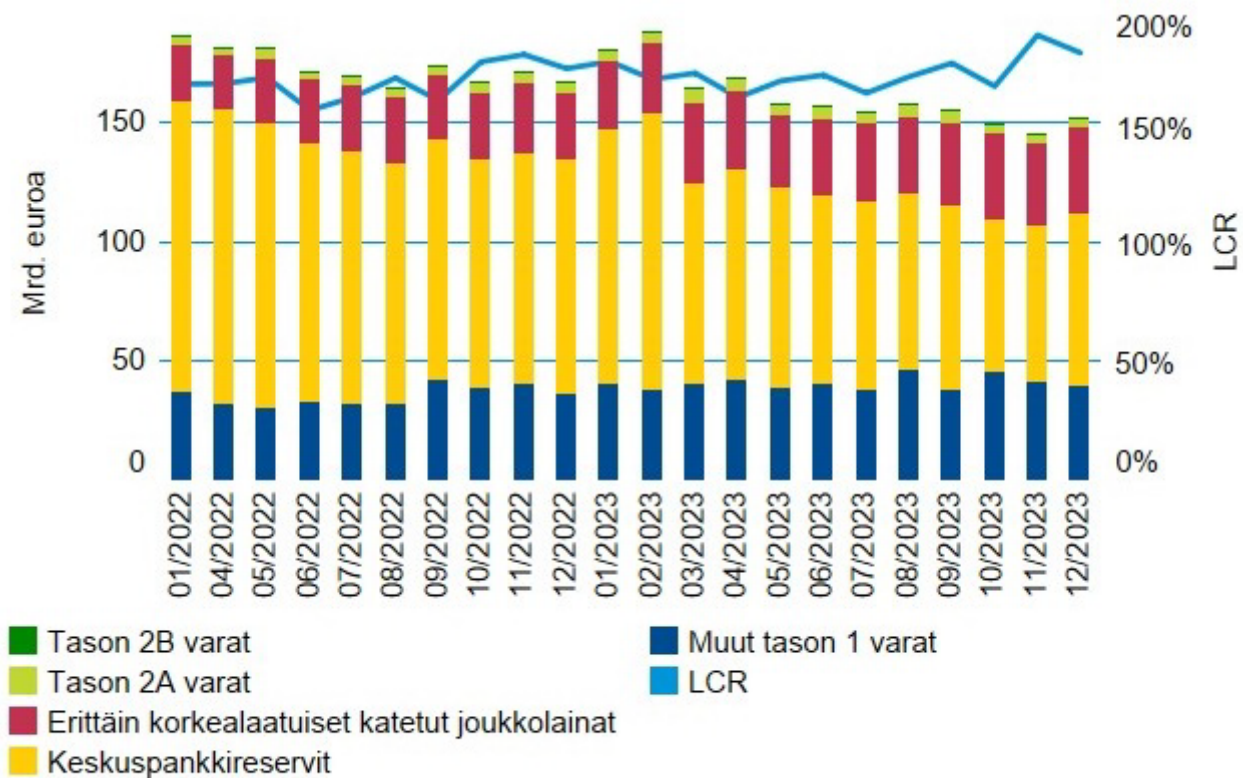
¹¹ Finanssivalvonnan suorassa valvonnassa olevat pankit.

¹² EKP:n valvonnassa olevat pankit.

¹³ Erityisesti muut tason 1 varat sekä erittäin korkealaatuiset katetut joukkolainat.

lopussa keskimäärin 20 % (12/2022: 17 %). SI-pankeilla vastaava suhdeluku oli 24 % ollen samalla tasolla kuin vuoden 2022 lopussa.

Kuvio 13. Suomen pankkisektorin LCR-suhde ja -reservien koostumus

Lähde: Finanssivalvonta

Suomen pankkisektorin LCR-kelpoiset likvidit varat olivat joulukuun 2023 lopussa 152 mrd. euroa¹⁴ ja koostuivat pääosin (97 %) kaikkein likvideimmistä eli tason 1 varoista¹⁵. Koko sektorin LCR-vaatimuksen ylittävä ylimääräinen likviditeetti oli joulukuun 2023 lopussa yhteensä 69 mrd. euroa. Kotimaisten pankkien likviditeettireservit supistuivat kuitenkin 9 prosenttia suhteessa vuoden takaiseen yksinomaan keskuspankkireservien pienentymisen vuoksi. Muutos on pääosin seurausta suomalaispankkien keskuspankkirahoituksen (kuten TLTRO-luottojen) erääntymisistä. Suomalaiset pankit maksoivat valtaosan TLTRO-luotoistaan takaisin maaliskuun ja kesäkuun 2023 takaisinmaksuissa¹⁶. Vaikka likviditeettireservit vähentyivät, Suomen pankkisektorin LCR-suhde vahvistui vuodontakaiseen verrattuna, sillä pankkisektorin nettouosvirtaukset vähenivät likviditeettireservejä enemmän. Nettouosvirtausten laskua selittää tulevien 30 päivän stressattujen ulosvirtausten lasku erityisesti vakuudettomissa talletuksissa ja sisäänvirtausten kasvu saamisissa rahoitusalan asiakkailta.

¹⁴ LCR:n mukaiset kertoimet (ts. aliarvostukset) huomioiden.

¹⁵ Likvidit varat on jaettu LCR-asetuksen mukaisiin luokkiin. Tason 1 varojen likvidiys on erittäin korkea sisältäen käytännössä keskuspankkisaamiset, valtiovastuut, muut julkisyhteisövastuut sekä erittäin hyvälaatuiset katetut joukkolainat. Tason 2A ja 2B varojen likvidiys on korkea. Tason 2A varoihin kuuluvat tietynlaiset saamiset ja takaukset julkishallinnolta, tietynlaiset laadukkaat katetut joukkolainat sekä yritysten joukkolainat. Tason 2B varoihin kuuluvat omaisuusvakuudelliset arvopaperit, tietynlaiset yritysten joukkolainat, katetut joukkolainat sekä osakkeet.

¹⁶ Suomalaispankkien avoimena olevat pitempiaikaiset rahapoliittiset luotot, jotka ovat pääosin olleet TLTRO-luottoja, vähenivät 30,1 mrd. eurosta 3,7 mrd. euroon joulukuun 2022 ja joulukuun 2023 välillä.

Keskuspankkireservien osuus LCR-reserveistä oli joulukuun 2023 lopussa 47 %, kun vuotta aikaisemmin osuus oli 58 %. Tätä vastoin muut kuin keskuspankkireservit ovat kasvaneet 15 %, joista määrällisesti eniten erittäin korkealaatuiset katetut joukkolainat sekä muut tason 1 varat. Katetut joukkolainat muodostivat joulukuun 2023 lopussa 24 % pankkisektorin likviditeettireserveistä (12/2022: 17 %). Suomen pankkisektorin LCR-vaatimuksen täyttämiseen kelpaavien likvidien varojen laatu on näin ollen edelleen hyvä.

Finanssivalvonnan teema-analyysissä¹⁷ havaittiin, että suomalaispankkien likviditeettireservien riittävyys rajussa äkillisessä tai pitkittyneessä likviditeettikriisissä on rajallinen. Stressitestit osoittavat, että reservien laatu on hyvä, mutta pankkisektori on haavoittuvainen ulosvirtausten kasvulle. Tämä johtuu etenkin tukkuvarainhankinnan suuresta osuudesta ja sen lyhyestä maturiteetista, rahoitusalan ja muiden yritysten ei-toiminnallisista talletuksista sekä yrityksille myönnettyistä luottositoumuksista. Lisäksi kotimaisilla pankeilla on erilaiset likviditeettiriskiprofiilit. Suurilla kotimaisilla pankeilla likviditeettiriskejä kasvattaa erityisesti suurempi riippuvuus lyhytaikaisesta markkinavarainhankinnasta, kun taas pienemmillä pankeilla on suhteessa vähemmän likvidejä varoja. Muuttuneessa ja epävarmassa toimintaympäristössä kotimaisten pankkien maksuvalmius on kuitenkin edelleen parantunut viimeisen vuoden aikana ja pankkien likviditeettitilannetta tukee likvidien reservien korkea laatu. Teema-analyysissä tunnistetut haavoittuvuudet pienentyivät pääsääntöisesti hieman vuoden 2023 lopussa.

LCR kuvaa ainoastaan lyhyen aikavälin maksuvalmiutta, ja tästä syystä pankin rahoituslähteitä on tärkeää tarkastella myös suhteessa sen likviditeettiprofiiliin pidemmällä aikajänteellä. Suomen pankkisektorin selviytymishorisontti¹⁸ oli keskimäärin 4 kuukautta joulukuussa 2023. Selviytymishorisontissa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia sektoritasolla viimeisen vuoden aikana. Suomen pankkisektorin keskimääräinen NSFR-suhde¹⁹ oli joulukuun 2023 lopussa 122 %, mikä oli noin 3 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuotta aikaisemmin (Kuvio 14). Suomalaispankkien käytettävissä oleva pysyvä rahoitus (509 mrd. euroa) ylitti vaaditun pysyvän rahoituksen (416 mrd. euroa) noin 93 mrd. eurolla. EU/ETA-alueen keskimääräinen NSFR-suhde oli 126 % syyskuun 2023 lopussa. Vaikka kaikki kotimaiset pankit ylittävät NSFR:n osalta viranomaisvaatimuksen, pankkikohtaiset erot ovat huomattavia.

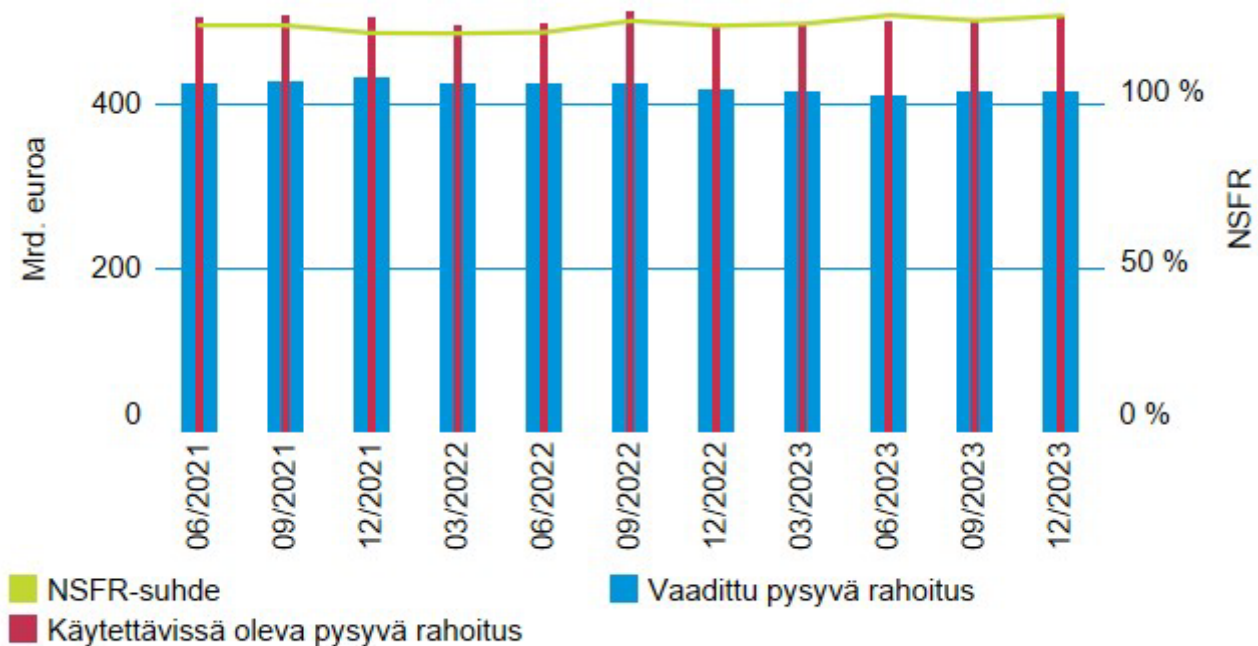
¹⁷ Finanssivalvonta (1/2024) [Suomalaispankkien maksuvalmiustilanne vakaa, mutta altis rajuille ja pitkäkestoisille häiriöille](#)

¹⁸ Liquidity Capacity Period, LCP = Selviytymishorisontti on selviytymisajanjakso mitattuna päivien lukumäärällä, jonka aikana pankki voi jatkaa toimintaansa (pystyy täyttämään sopimusperusteiset ulosvirtaukset) käyttämällä käteistä ja vakuuksia ilman pääsyä rahoitusmarkkinoille.

¹⁹ Net Stable Funding Ratio, NSFR = Tarkoituksena on vähentää pankkien liiallista riippuvuutta lyhytaikaisesta markkinavarainhankinnasta sekä rajata pankkien varojen ja velkojen maturiteettieroja. NSFR-vaatimuksen mukaan pankin käytettävissä olevan pysyvän rahoituksen on riitettävä kattamaan pankin varainhankintatarpeet (vaadittu pysyvä rahoitus) yhden vuoden aikajänteellä sekä normaali- että stressitilanteissa. NSFR-vaatimuksen vähimmäistaso on myös 100 %.

Kuvio 14. Suomen pankkisektorin NSFR-suhde

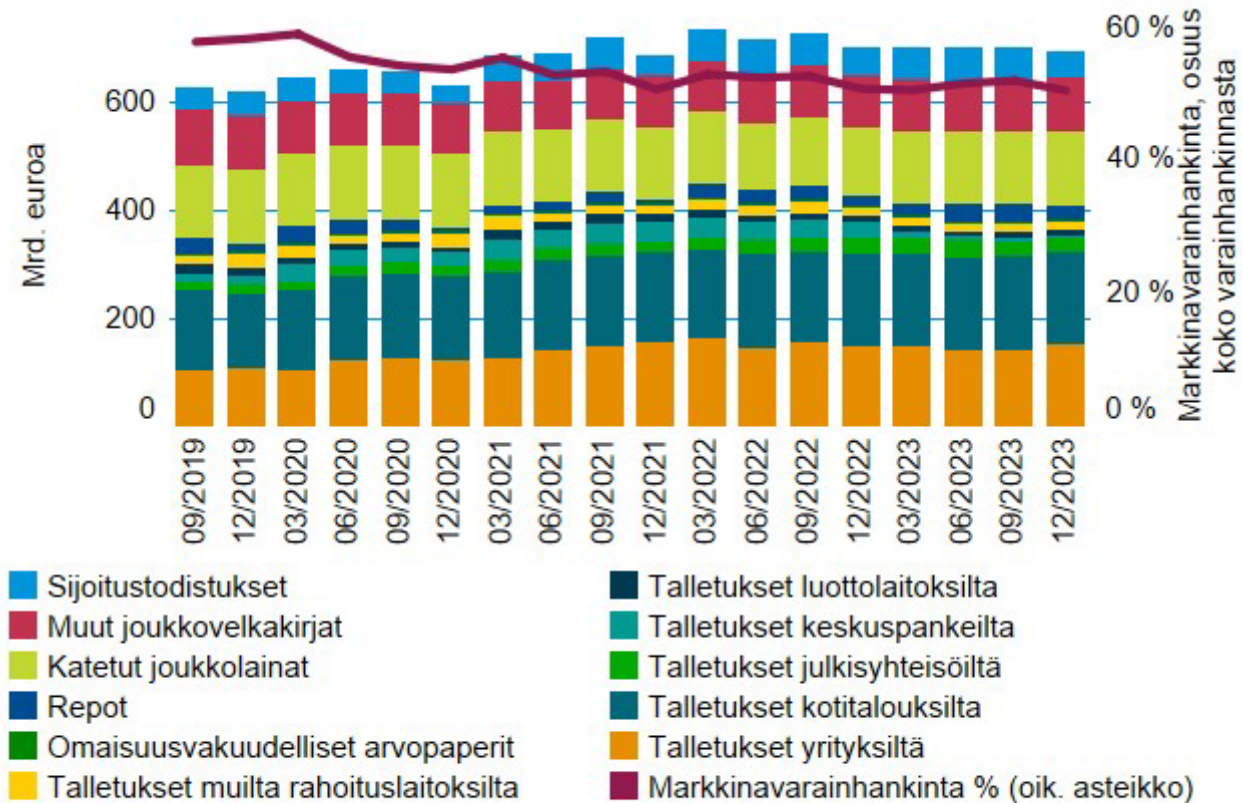

Lähde: Finanssivalvonta

Suomalaispankit ovat keskimääräistä riippuvaisempia markkinaehtoisesta rahoituksesta, kustannukset ovat nousseet myös talletusvarainhankinnassa

Suomalaispankit ovat kansainvälisessä vertailussa keskimääräistä riippuvaisempia markkinaehtoisesta rahoituksesta. Riippuvuus markkinavarainhankinnasta altistaa pankkeja mahdollisille markkinahäiriöille ja varainhankintakustannusten nousulle. Kesäkuusta 2022 lähtien markkinakorot ovat nousseet historiallisen nopeasti Euroopassa sekä Yhdysvalloissa keskuspankkien nostaessa ohjauskorkoja kiihtyneen inflaation taltuttamiseksi. Vaikka kotimaiset pankit ovat suurelta osin hyötynet korkojen noususta, korkotason nousu on kasvattanut selvästi myös kotimaisten pankkien varainhankinnan kustannuksia. Myös pankkien liikkeeseen laskemien uusien velkakirjojen juoksuajat ovat lyhentyneet. Toimintaympäristön kohonneista riskeistä ja rahapolitiikan kiristymisestä huolimatta suomalaiset pankit ovat saaneet hankittua sekä vakuudetonta että vakuudellista markkinarahoitusta. Suomalaispankkien markkinavarainhankinnan kustannusten nousu on myös ollut maltillisempaa kuin Euroopassa keskimäärin. Suomalaispankkien markkinavarainhankinnan lähteet ovat suhteellisen hyvin hajautettuja, minkä lisäksi pankkien vahva vakavaraisuus parantaa markkinavarainhankinnan saatavuutta ja ehtoja ja tuo turvaa rahoitusmarkkinoiden häiriötilanteiden varalta.

Kuvio 15. Suomen pankkisektorin varainhankinnan rakenne

Lähde: Finanssivalvonta.

Varainhankinnan kokonaismäärä säilyi lähes ennallaan suhteessa vuodentakaiseen (Kuvio 15). Keskuspankkiluottojen eräntymisen myötä talletukset keskuspankeilta vähenivät vuoden aikana peräti 81 % ja muodostivat joulukuun 2023 lopussa enää 1 % pankkisektorin kokonaisvarainhankinnasta (12/2022: 4 %). Markkinavarainhankinnan osuus suomalaispankkien kokonaisvarainhankinnasta on edelleen korkea (50 %) ja määrää on kasvattanut repojen sekä katettujen ja vakuudettomien joukkolainojen liikkeeseenlasku. Lyhytaikainen markkinavarainhankinta²⁰ muodostaa pankkisektorin varainhankinnasta 15 %. Osuus kasvoi hieman vuoden aikana (pois lukien talletukset keskuspankeilta), pääasiassa repojen kasvun myötä. Suomalaisten pankkien liikkeeseen laskemien velkakirjojen keskimääräiset korkokulut ovat myös nousseet nopeasti viimeisen vuoden aikana 1,2 prosentista 2,6 prosenttiin.

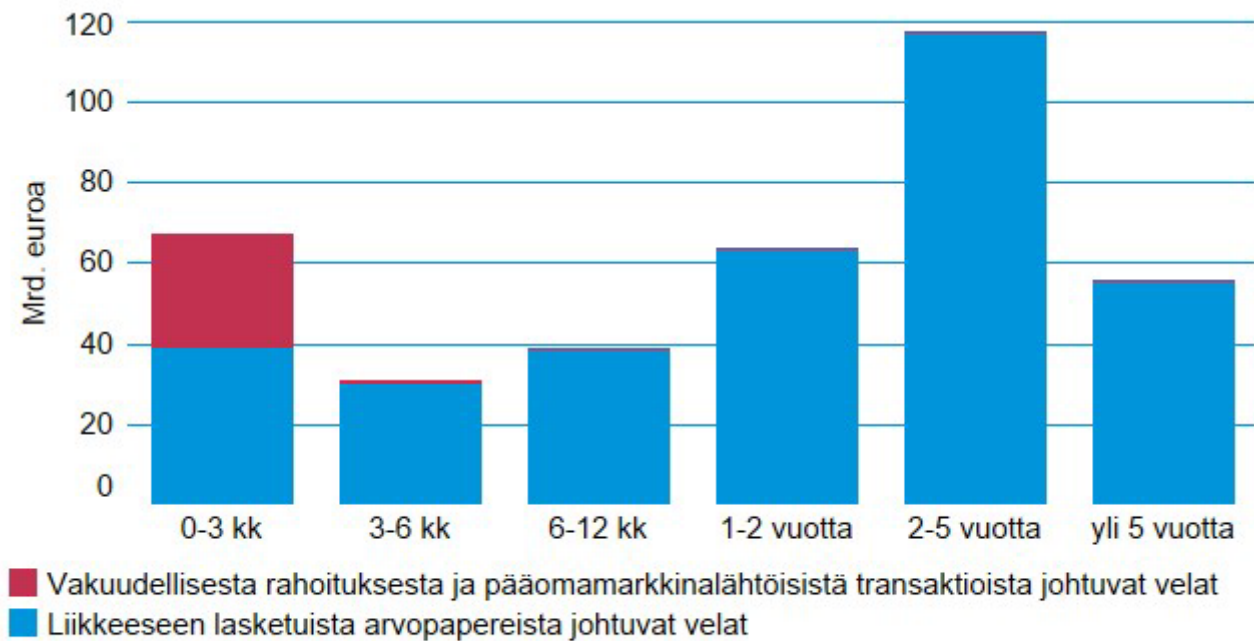
Talletukset ovat suomalaisten pankkien suurin yksittäinen varainhankinnan lähde. Yleisötalletukset²¹ lasivat 1 % suhteessa vuodentakaiseen. Yritys- ja kotitaloustalletukset kasvoivat 1 %, mutta talletukset julkisyhteisöiltä lasivat 16 %. Yleisen korkotason nousun myötä talletuskorot ovat nousseet myös Suomessa, tosin korkotasot ovat edelleen markkinakorkoja huomattavasti alempana. Suomen pankkisektorin talletusten keskimääräiset korkokulut olivat joulukuun 2023 lopussa 1,8 %, kun vuotta aikaisemmin korkokulut olivat keskimäärin vain 0,3 %. Korkokulujen kasvua selittää se, että talletuksia on virrannut enemmän määräaikaistalletuksiin viimeisen vuoden aikana niille maksettavan korkeamman koron vuoksi. Määräaikaistalletusten määrä on kasvanut viimeisen vuoden aikana 3,0 mrd. eurosta 15,4 mrd.

²⁰ Sijoitustodistukset, repot, talletukset luottolaitoksilta, keskuspankeilta ja muilta rahoituslaitoksilta.

²¹ Talletukset kotitalouksilta, yrityksiltä ja julkisyhteisöiltä.

euroon. Suomen pankkisektorin rakenteellinen rahoitusvaje ja luotot/talletukset-suhdeluku (138 %) ovat säilyneet lähes ennallaan. Suhdeluku on kuitenkin huomattavasti korkeampi kuin Euroopan pankeilla keskimäärin (9/2023: 108,6 %).

Kuvio 16. Varainhankinnan (pl. talletukset) erääntymisjakauma

Lähde: Finanssivalvonta

Varainhankintakustannusten nousu ja keskuspankkirahoituksen erääntymiset välittyvät myös varainhankinnan maturiteetteihin, joissa on havaittavissa lyhentymistä. Suomalaispankkien vakuudellisesta rahoituksesta (esimerkiksi vakuudellinen keskuspankkirahoitus ja takaisinostosopimukset) johtuvat velat erääntyvät käytännössä kokonaan seuraavan kolmen kuukauden aikana (Kuvio 16). Vuosi sitten vastaava osuus oli 68 %. Liikkeeseen lasketuista velkakirjoista sen sijaan 31 % erääntyy ensimmäisen vuoden aikana ja 16 % erääntyy yli viiden vuoden päästä. Vuosi sitten vastaavat osuudet olivat 34 % ja 18 %.

Suomen pankkisektorin varojen vakuussidonnaisuus²² on noussut hieman vuoden aikana ja oli joulukuun 2023 lopussa 29,5 % (12/2022: 28,6 %). Suhdeluku on myös korkeampi kuin EU/ETA-alueella keskimäärin (9/2023: 25,7 %). Sitoutuneisuuden lähteistä 61 % oli katettuja joukkolainoja (12/2022: 59 %) ja tämän jälkeen johdannaisia (18 %). Keskuspankkirahoituksen osuus sitoutuneisuuden lähteistä on laskenut 2 prosenttiin (12/2022: 9 %) ja repojen osuus on puolestaan kasvanut 7 prosenttiin (12/2022: 5 %). Varainhankinnan erääntymisissä ja varojen vakuussidonnaisuudessa on myös huomattavia pankkikohtaisia eroja.

²² Asset Encumbrance, AE = Vakuussidonnaisilla varoilla tarkoitetaan varoja, jotka joko suoraan tai välillisesti on annettu vakuudeksi tai joita käytetään järjestelyssä, jonka tarkoituksena on suojata tai taata taloustoimi tai vähentää sen luottoriskiä.

Rahoitustaseen korkoriskeissä ei merkittäviä muutoksia

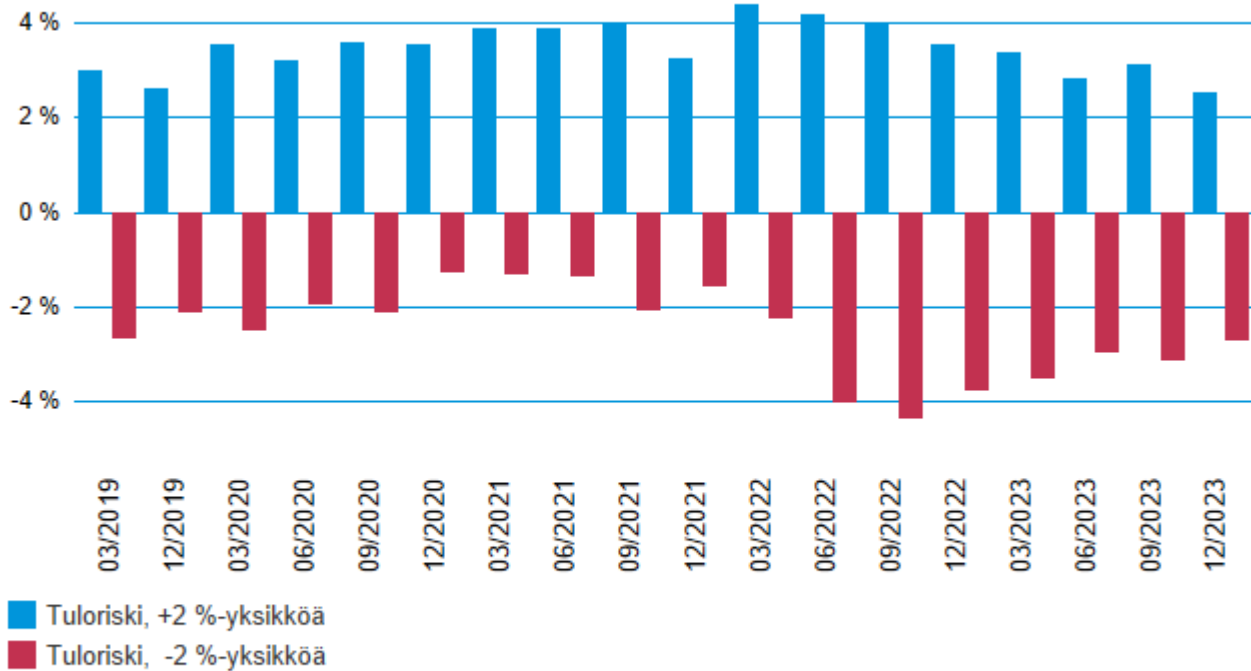
Yksi keskeinen rahoitustaseen korkoriskin osa on tuloriski, korkokatteen mahdollinen pieneneminen korkojen muutoksen seurauksena. Tuloriskiä mitataan määrittämällä muutos korkokatteessa, joka seuraa määrätyn kokoisesta korkojen noususta tai laskusta valitulla ajanjaksolla. Perinteisesti käytetyssä skenaariossa korkojen oletetaan nousevan tai laskevan 200 korkopistettä, eli kaksi prosenttiyksikköä suuntaansa.

Vuoden lopun tilanteessa pankit arvioivat, että kahden prosenttiyksikön nousun seurauksena niiden korkokate suhteutettuna ensisijaisiin omiin varoihin nousisi 2,8 prosenttia, ja vastaavan laskun vaikutus olisi -3,1 prosenttia (kuvio 17), kun viime vuoden lopussa vastaava luvut olivat +3,5 % ja -3,8 %. Vuoden aikana korkokatteen herkkyys korkotason muutoksille on siis pienentynyt perinteisissä kahden prosenttiyksikön skenaarioissa.

Uudistetussa rahoitustaseen korkoriskiä koskevassa sääntelykokonaisuudessa määritellään edellä esitetyille tunnusluvulle valvonnan kynnysarvot ns. poikkeavien arvojen testeille (supervisory outlier tests, SOT). Tuloriskissä kynnysarvo (SOT on net interest income) on alustavasti asetettu 5 prosentin alenemaan suhteessa pankin ensisijaiseen pääomaan (T1) ja jäljempänä esitettyssä nykyarvoriskissä (SOT on economic value of equity) vastaava kynnysarvo on asetettu 15 prosenttiin. Kynnysarvon ylitys ei automaattisesti johda valvontatoimenpiteisiin, vaan on yksi valvojan työkaluista arvioitaessa pankin rahoitustaseen korkoriskiä. Edellä esitetyt tuloriskin tunnusluvut pohjautuvat vielä toistaiseksi²³ kansallisella korkoriskiraportoinnilla raportoituihin valvottavien omilla menetelmillä laskettuihin lukuihin. Kansallisen raportoinnin mukaisten lukujen laskennassa käytetyt oletamat eivät välttämättä täysin vastaa SOT-laskennassa sovellettavia oletamia. Valvottavilta kerättyjen tietojen perusteella SOT-laskennan mukaiset luvut korkokatteen osalta ovat nykyisellään kahden prosenttiyksikön skenaarioissa 2,8 prosenttia (noususkenaario) ja -3,0 prosenttia (laskuskenaario). Tuloriskin osalta tunnuslukujen eroavaisuudet ovat siis koko pankkisektorin tasolla tarkasteltuna vähäisiä, vaikka yksittäisten pankkien kansallisen raportoinnin mukaiset luvut voivat poiketa merkittävästikin SOT-laskennan mukaisista luvuista.

²³ Säännönmukainen raportointi SOT-laskennan mukaisilla oletuksilla lasketuilla luvuilla alkaa syyskuun 2024 lopun tiedoista.

Kuvio 17. Korkokatteen muutos korkojen lasku- ja noususkenaariossa suhteutettuna sektorin ensisijaisiin omaisiin varoihin (T1)

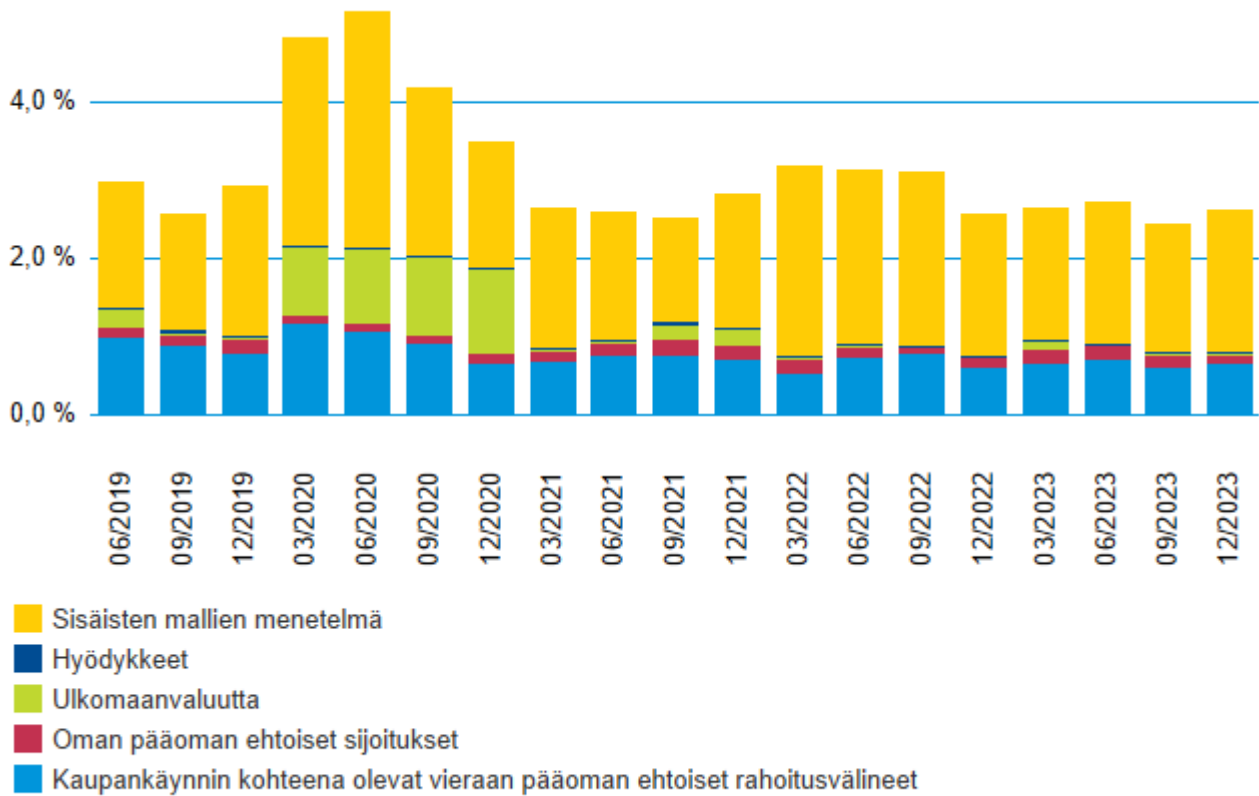
Lähde: Finanssivalvonta

Toinen keskeinen rahoitustaseen korkoriskin mittari on nykyarvoriski, joka huomioi korkotason muutosten vaikutusta koko rahoitustaseen markkina-arvoon taseen jäljellä olevan käyttöiän aikana siinä missä tuloriski tarkastelee korkotason vaikutuksia korkokatteeseen lyhyellä tai keskipitkällä aikavälillä. Toisin sanoen nykyarvoriski huomioi myös pidemmällä aikavälillä tapahtuvia vaikutuksia tase-erien arvostukseen. Tässä tunnusluvussa kahden prosenttiyksikön nousun vaikutus suhteessa pankkisektorin ensisijaisiin omaisiin varoihin oli vuoden lopussa 1,2 prosenttia, ja vastaavan laskun vaikutus oli -2,0 prosenttia, kun viime vuoden lopussa vastaava luvut olivat +3,4 % ja -3,5 %.

Markkinariskin pääomavaatimukset maltilliset

Markkinahintojen vaihtelusta aiheutuva tappion mahdollisuus eli markkinariski syntyy pankeilla sekä kaupankäynti- että rahoitustoiminnan seurauksena. Kotimaisesta pankkisektorista valtaosa ei kuitenkaan harjoita varsinaista kaupankäyntitoimintaa, ja niille rahoitustaseen korkoriski (interest rate risk in the banking book, IRRBB) on keskeisin markkinariski. Kotimaisella pankkisektorilla markkinariskin osuus kokonaisriskistä on maltillinen. Vuoden 2023 aikana markkinariskin pääomavaateen (Pilari 1) osuus kaikista pääomavaateista on pysynyt vakaana ja oli vuoden 2023 lopussa yhä samalla 2,6 prosentin tasolla mitä se oli edeltävän vuoden lopussa (kuvio 18).

Kuvio 18. Markkinariskin pääomavaateen osuus kaikista pääomavaateista

Lähde: Finanssivalvonta